

למות למען

הרובע המוסלמי?

השאלה היא פשוטה ומכרעת, אם כי היפותטית:

נניח שבמשאומתן בין ישראל והעולם הערבי הוסדרו כל הבעיות העומדות על הפרק — הגבולות, מהות השלום, הפליטים, סידוריהביטחון, ועוד.

נניח שרק בעייה אחת ויחידה נשארה ללא פתרון: בעיית ירושלים.

האם כנגד בעייה זו לבדה כדאי להסתכן במילחמות, שבהן יפלו אנשי קורבנות נוספים, ושאת סופן מי ישרנו?

אח, בצורה אישית עוד יותר: האם אתה מוכן למות כנגד בעייה של ריבונות על רובע קטני מן שרי ירושלים?

השלום אפשרי!

השאלה אינה חדשה. אבל מעולם לא היתה כליכך אקטואלית. כפי שהור פיעה לפתע השבוע.

במסעו בארצות-הברית הפליט המלך חוסיין על כל צעד רמזים על נכונותו לכרות שלום רשמי עם מדינת-ישראל.

הוא רמז שהוא מוכן לפשרות, כולל שינויים בגבולות, והסכמה לנוכחות ישראלית כלשהי בביקעת הירדן.

אולם בנקודה אחת עמד על שלו: שלא ייתכן ויתור מוחלט על ריבונות ערבית בירושלים. הצעתו המרומזת: ריבונות ערבית על חלק מן העיר העתיקה.

ברמזים אלה הסתמנה חזקה

לפני מילחמת ששת-הימים, הרה-הצופים אי של ריבונות ישראלית בתוך שטח ירדן.

מחחרה לשולטאן

כמצופה, גרם הפירסום להסתערות כללית על אלון המיסכן, כשכל שופי רות ארץ-ישראל השלמה שופכים עליו אש וגופרית. בישיבה של הממשלה, שממנה נעדר אלון באופן בולט, הודיעה גולדה "בשמו" שלא אמר את הדברים.

אולם הרעיון לא היה כליכך חדש. משה דיין עצמו, מייד אחרי מילחמת ששת הימים, ולפני שנכנס סופית לתלם הסיי-פוחיטי, השמיע את הרעיון ש"דגל ירדן" יוגף מעל להר-הבית.

פירוש הדבר, כמובן, הענקת ריבונות, בצורה אקסטרטוריאלית, הרעיון המיוחס לאלון מרחיב רעיון זה, בהוסיפו את הרובע המוסלמי להר-הבית — אך מבלי לצרף אליו את הרובע הנוצרי, שגם אותו דרש חוסיין.

ייתכן מאוד שזהו רעיון טוב ופשרה עם חוסיין — אם אכן רוי צים בפשרה.

אלון נוטה, כנראה, לפשרה כזאת, מפני שהיא משתלבת עם "הוכנית אלון" המפורסמת. בפנישותיו עם המלך חוסיין כבעצמו מעמד של ברי-שיחו הישראלי של המלך, והדבר מחזק את מעמדו ומקנה לו עמדה מדינית ביחסי-חוץ. כמתחרה לאבן ולדיין.

דיין, לעומת זאת, אינו מעוניין

יגאל אלון הציע פשרה

בעניין ירושלים - אך מיהר

להסתלק מההצעה שייחוסה לו

בשום שלום עם חוסיין, מפני ש" שלום כזה יוציא מידיו את המדה המערבית, שבה הוא שולט כיום באופן כילעדי, כשולטאן מודרני.

בשבוע שעבר הכריז דיין, בתדרין חצי סודי שנתן לעיתונאים, שאין לעשות שלום עם חוסיין, אלא בתנאים המהווים למעשה את המשך הכיבוש הישראלי. לאחר מכן נאלץ דיין, כדרכו, להגיד את ההיפך ולה-ביע דעתו בזכות שלום עם חוסיין. הסיי-בה: גולדה רגזה על ההצהרה הראשונה, ראתה בה חבלה מכוננת בנסיעתה לארץ-צות-הברית.

פרה קדושה

האינטריגות האלה בתצרה-המלכות אינן חשובות לגופו של עניין. החובה השאלה: האם מסוגלת בכלל ממשלת ישראל לנקוט גישה הגיונית וגמישה לגבי ירושלים?

בעיית ירושלים הפכה לפרה קדושה. ההצהרות האינסופיות של חברי הממשלה ודובריה על "ירושלים שחותרת לה יחד דיו", כ"בירתנו הנצחית", הפכו גם את הוויתור הקל ביותר בשטח זה כימעט לבלתי-אפשרי. ממשלת ישראל, כמו ממשי-לות לבנטיניות אחרות במרחב, נכלדה במלכודת הסיסמאות של עצמה.

כנגד פרה קדושה זו, נקטה מומי שרת ישראל עוד בימיו לוי אשכול גישה שקדושה לזיכרון-שלום אפי שרירות.

למשל, הגישה הפלסטינית, שהועלתה על-ידי העולם הזה וגורמים אחרים, נפסלה על-ידי הממשלה בגלל ירושלים. לדעת מומחיהם של לוי אשכול וגולדה מאיר, לא יסכימו הפלסטינים לעולם להקים מדי-נה פלסטינית מבלי שההיה לה בירה בירושלים. ירדן, כך הם קיוו, תוכל לוותר על ירושלים, מאחר שבירתה היא עמאן.

של העיר העתיקה עצמה: איזור המיסגדים והרובע המוסלמי והי נוצרי ירדן, הכותל המערבי והררי כע היהודי והארמני בישראל. כל שאר חלקי ירושלים, כולל העיר החדשה הערבית — לישראל.

אי של ריבונות

ממשלת ישראל לא הגיבה על כך בכל צורה שהיא. התגובה הרשמית היתה של גולדה מאיר, שהכריזה כי לא תביא לוושינגטון, בביקורת הקרוב, "רעיון נות חדשים". במלים אחרות: שלילה מוחלטת של ההצעות הבלתי-רשמיות של חוסיין.

אולם לפתע פורסמה תגובה אחרת, מתי גולן, כתב הארץ, פירסם בעיתונו ש"בפגישה שנערכה לאחרונה", "התבטא" יגאל אלון בצורה אחרת.

הרעיון המיוחס לאלון: אם תגיע ישראל להסכם עם ירדן על כל שאר הבעיות, ורק בעיית ירו שלום תישאר פתוחה — תסכים ישראל בשלב זה להעניק לירדן "מעמד אקסטרטוריאלי" ברובע המוסלמי בעיר העתיקה.

"מעמד אקסטרטוריאלי" (מחוץ ל-שטח) הוא המעמד שממנו שגרו ריאות, למשל, השגרירות הישראלית בוושינגטון אינה שייכת, להלכה, לארצות-הברית, אלא מהווה חלק של מדינת-ישרי-אל. חלה עליה הריבונות הישראלית.

הרעיון המיוחס לאלון פירושו, איפוא: הענקת ריבונות על הרובע המוסלמי ליר-דן — כנראה מבלי שתהיה רציפות טרי-טוריאלית בין הרובע המוסלמי ובין השטח הירדני. במלים אחרות: הפיכת הרובע המוסלמי, ואיזור המיסגדים, לאי של ריי-בנות ירדנית בתוך ישראל — כפי שהיה.

אינו אלא טחינת מים. כי הכוחות השולטים בממשלת ישראל לא גילו שום נכונות פסיכולוגית להגיע לשלום עם חוסיין.

מוח ההסדר החלקי

שום כך נקטו בשיטה ישראלית יש-נה: בכל פעם שמישהו מעלה רעיון חדש המוביל לשלום של פשרה, נאחזת הממשלה ברעיון אחר, שאינו בריבוע בי-אותה שעה.

השבוע העלתה הממשלה את רעיון "ההסדר החלקי" עם מצריים. תחילה נאמר שאי-אפשר לעשות שלום עם חוסיין לפני שיושג הסדר חלקי עם מצריים. לאחר מכן הוכחש הדבר על-ידי לישיבתה של גולדה, נוכח התגובה האמריקאית השקטה אך הנועזת. אולם הרעיון נשאר בעינו.

"ההסדר החלקי" מאפשר לגוי-דה ואבא אבן לרגוז במשהו הנרי-אה כהתקדמות לקראת שלום, כי עוד שזמנשה הם שזוללים את ההצעה האקטואלית של חוסיין.

היו רגעים, שהיה נדמה שיתכן התי-קדמות לקראת הסדר עם מצריים לפתיחת התעלה. אולם רגעים אלה חלפו. השבוע הבתירו המצרים בצורה הדי-משמעית, שהם שוללים את הרעיון כולו. הוסייטים הבי-עו השבוע תמיכה בעמדה זו.

כך מת, למעשה, ההסדר החלקי. כי הוא היה כנוי על ההנחה שדווקא הסובייטים מעוניינים כי פתיחת-התעלה, המקשרת (בין

על סמך זה חיבר לפני חמש שנים משה ששון, היועץ לענייני השטחים, תזכיר ללוי אשכול, בו קבע בפירוש שהשלום הפלסטיני ניתן לביצוע — אך בגלל עניין ירושלים אין הממשלה יכולה להסכים לו.

אותו משה ששון חיבר, בימים האחרון-נים, את התזכיר המאשר שייתכן שלום עם ירדן — אך המציין שוב שבגלל ירושלים אין סיכויים שיקום שלום כזה.

פי התיקווה, שהמלך חוסיין יהיה יותר ותרן מן הפלסטינים בנושא זה, נתגלתה כאשלייה. הי דבר לא בא כהפתעה למי שמכין באמת בעניינים ערביים.

עוד בסוף 1967, כאשר המלך חוסיין יצא לפגישתו הראשונה בלונדון עם נצי-גים ישראלים בכירים, נפוץ בין יודעיי דבר בקאדיר הסיפור הבא: לפני צאתו פנה חוסיין אל גמאל עבד-אל-נאצר, ביקש את הסכמתו לפגישה. עבד-אל-נאצר, ש-כבר דגל אז ב"פיתרון מדיני", נתן את

הסכמתו הסודית, אך הוסיף מישפטס הרה-גורל: "אם תוותר על ירושלים, לא תסלח לך ההיסטוריה הערבית לעולם!"

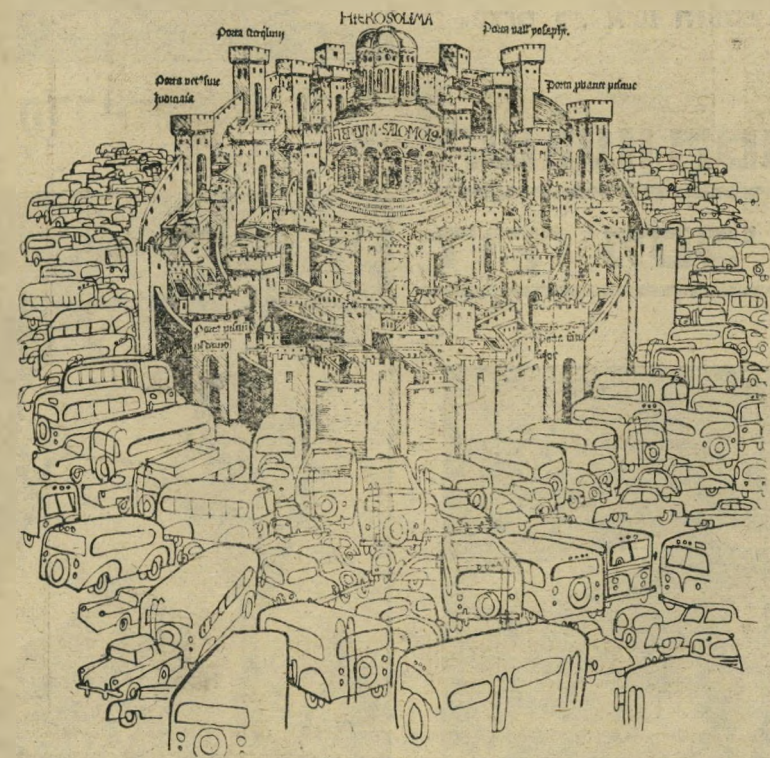
המלך חוסיין לא היה זקוק לתזכורת כזאת. כבן מישפחת האשמים, צאצאו הי-שיר של מוחמד הנביא, הוא רגיש מאד למקומו בהיסטוריה. ירושלים היא העיר השלישית בדירוג הקדושה המוסלמית (אחרי מכה ומדינה). הגנש הערבית אינה משלימה עם ויתור רשמי טוטאלי עליה.

הצעת-הפשרה של חוסיין באה לספק פיתרון סביר: חזק קמטנן אך חשוב של ירושלים ישאר כי ריבונות ירדנית, כך שהערבים יוכלו להרגיש כי לא ויתרו כליל על קוד ירושלים, שאר חלקי העיר יהיו ישראלים, כך שהישראלים יוכלו להרגיש שאי ויתרו על כירתם הישומה.

העיר כולה תישאר מאוחדת מבחינה עירונית, עם שכונות יהודיות וערביות חצי-אוטונומיות, כפי שהציעו בשעתו גם טדי קולק.

אם אכן שוכנע יגאל אלון כפגני-שותיו הפוריות שזוהי פשרה סביר-רה, ואם ביטא זאת בצורה כלי-שהי — הרי זאת התקדמות אי-שית מצידו.

אולם השבוע היה נדמה שכל זה

קאריקטורה של שמואל כץ

הישרא) את אוריסה עם ויאטינאם. בעיני הערבים, ההסדר החלקי נראה כמלכודת. אם תיפתח התעלה לתנועה בינלאומית, ותחצה בין צבאות ישראל ומצריים, יביא הדבר להקפאה טוטאלית של המצב בסיני. השליטון הישראלי בסיני יתבצר וייהפך עובדה לצמיחות.

מכיוון שמצריים עומדת על החזרת כל חצי-האי סיני לידיה, ומכיוון שברור כי כל חברי ממשלת ישראל רוצים לספח חלקים גדולים של חצי-האי לישראל ("קו פיתחת-רפיח-שארם-אל-שייך"). פעורה תהום בין עמדת שני הצדדים. לתוך תהום זו נעלם גם "ההסדר החלקי".

מי שאומר, על כן, ברגע זה שהוא רוצה להשגת שלום כל את "ההסדר החלקי", ורק לאחר מכן לספח בהצעות חוסיין — אומר למעשה שאינו רוצה לעשות דבר להשגת השלום, מפני שאינו מוכן לשלם את המחיר הכרוך בשלום האפשרי.

משה דיין אומר זאת כנגוי. שאר השרים אומרים זאת בשתי-קה. יגאל אלון חרג השבוע מבבל זה, אם אמנם אמר מה שיוחס לו. אולם במצב הנוכחי, אין לכך שווי-בות מעשית.

מתוך ספרו החדש ירושלים. עסקי קודש כרגיל.

עסקי קודש כרגיל.

עסקי קודש כרגיל.

עסקי קודש כרגיל.

עסקי קודש כרגיל.